

Raportti koiranjalostuksesta Iso-Britanniassa: Suurin osa rotukoirien kärsimyksistä on tarpeetonta ja voitaisiin välttää jalostusmenetelmiä uudistamalla

Katariina Mäki 19.2.2009

Iso-Britanniassa on valmistunut puolueeton, tieteellinen raportti koiranjalostuksen ongelmista. Raportin mukaan yhteiskunta on monia eläinlääkäreitä myöten turtunut koirien hyvinvointiongelmiin, eikä pidä anatomisesti epämuodostuneiden koirien tuottamista shokeeraavana tai edes epänormaalina. 76-sivuisen tietopaketin toteuttajina on tieteentekijöitä, eläinlääkäreitä ja koirien hyvinvoinnin asiantuntijoita, ja siinä ehdotetaan myös ratkaisuja koirien hyvinvoinnin parantamiseen. Raportin on rahoittanut Britannian suurin eläinten hyvinvointiin keskittynyt hyväntekeväisyysjärjestö, RSPCA (Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals).

Välittömiä toimia tarvitaan

Raportissa todetaan, että joidenkin koirarotujen fyysisiä piirteitä on liioiteltu niin paljon, että ne aiheuttavat koiralle kipua ja kyvyttömyyttä liikkua sekä estävät luonnollisen käyttäytymisen. Tämä johtaa myös luonneongelmiin. Näissä roduissa tuotetaan jatkuvasti esimerkiksi koiria, joiden päät ovat liian isot luonnollista synnytystä ajatellen, joiden kuonot ovat niin lyhyet, etteivät ne mahdollista vapaata hengittämistä tai normaalia liikuntaa, tai joilla on suuri riski sairastua vakaviin perinnöllisiin ongelmiin, kuten sydänsairauksiin tai syöpään.

Raportissa todetaan myös joidenkin kasvattajien yhä sukusiittävän koiriaan, eivätkä kaikki kasvattajat ymmärrä myöskään ylisuosittujen urosten mahtia sairausgeenien levittämisessä rotuihin. Tällä hetkellä Briteissä ei ole mitään säädöksiä tätä kontrolloimaan, vaan kasvattajat saavat tehdä mitä haluavat.

RSPCA perää kiireellisiä toimia tulevien koirasukupolvien hyvinvoinnin ja tulevaisuuden turvaamiseksi ja haluaa saada avaintahot keskustelemaan tarvittavista toimenpiteistä. Mark Evans, RSPCA:n johtava eläinlääketieteen neuvonantaja, sanoo: "RSPCA tunnustaa, ettei monien rotukoiria koskevien ongelmien ratkaiseminen ole helppoa. Tämä ei kuitenkaan saa olla syytä luovuttamiseen. Rotukoirat tarvitsevat apuamme, ja ne tarvitsevat sitä nyt heti."

Vaikeudet peruselintoiminnoissa vievät elämänlaadun

Raportti tuo esiin, että koirien ominaisuuksista ei Briteissä juurikaan pidetä keskitetysti kirjaa, eikä ilmapiiri perinnöllisten ongelmien suhteen ole avoin. Myös tieteelliset tutkimukset koirien perinnöllisistä ominaisuuksista ovat vielä harvassa. Ongelmien todellista laajuutta onkin vaikea tutkia.

Rotukoirien jalostuksessa on kuitenkin todettu olevan vakavia hyvinvointiongelmia (Companion Animal Welfare Council –raportti vuodelta 2006). Ongelmat koskevat suurta osaa Iso-Britannian viidestä miljoonasta puhdasrotuisesta koirasta. Vakaviksi ongelmat tekee niiden siirtyminen

sukupolvesta toiseen, niiden aiheuttama koirien elämänlaadun heikkeneminen, sekä niiden jatkuminen monessa tapauksessa koiran koko elämän ajan.

Esimerkkinä ongelmaroduista käytetään usein englanninbulldoggia, jolla on vaikeuksia kävelyssä, hengittämisessä, parittelussa ja synnyttämisessä, ja jolla on lisäksi useita yleisiä, perinnöllisiä sairauksia. Rodulle on jopa myynnissä apuvälineitä, jotka mahdollistavat astutuksen vain yhden ihmisen avustaessa. Voisi ajatella rodun yksilöiden elämänlaadun olevan niin pahasti heikentynyt, että niiden tuottaminen tulisi eläinsuojelullisin perustein kieltää. Englanninbulldoggi on kuitenkin vain yksi esimerkkirotu. Monia muitakin vastaavia rotuja kasvatetaan yhä edelleen ilman mitään näkyvää yritystä muuttaa niiden anatomiaa terveeseen suuntaan. Anatomiaan liittyvät hyvinvointiongelmat eivät aina ole edes näin ilmiselviä ja helposti päällepäin näkyviä.

Vakavimmat ongelmat kahdenlaisia

Raportissa jaetaan koirien hyvinvointiongelmat kahteen kategoriaan: liioitellut, elämänlaatua heikentävät anatomiset piirteet sekä perinnöllisten sairauksien kasvanut yleisyys.

Iso-Britannian Kennel Club on hiljattain myöntänyt liioiteltujen piirteiden olemassaolon ja merkityksen. Sillä on strategia terveyden ja hyvinvoinnin saavuttamiseksi. On kuitenkin huomattava, että jo monien rotujen nykyinen ulkomuoto sellaisenaan on uhka koirien hyvinvoinnille, eikä tilanne korjaannu, koska ulkomuodolliset tekijät edelleen dominoivat rotumääritelmiä terveyden, hyvinvoinnin ja luonteen saadessa vähemmän huomiota.

Rotujen suljetut kannat ovat sukupolvia kestäneen jalostuksen myötä vähitellen köyhtyneet geneettisesti, ja rotuihin on kasaantunut rodun perustajakoirissa piilevinä olleita perinnöllisiä sairauksia ja ongelmia. Monen rodun jalostuksessa koirien terveyttä, luonneominaisuuksia ja hyvinvointia ei raportin mukaan ole systemaattisesti yritetty parantaa, joten ongelmat ovat päässeet leviämään laajalle. Näiden rotujen yksilöt ovat erittäin alttiita akuutisti kivuliaille tai kroonisesti elämää rajoittaville perinnöllisille ongelmille.

Kaikissa koiraroduissa jokainen koira on toiselleen sukua, mikä lisää todennäköisyyttä perinnöllisten sairauksien esiintuloon jälkeläisissä. Rodun kaikilla yksilöillä on tietyissä genomin osissa täsmälleen samat geeniversiot, joten perinnöllistä vaihtelua ei enää ole. Tällaisiin genomin alueisiin liittyvien sairauksien jalostuksellinen vähentäminen on mahdotonta ilman roturisteytyksiä.

Kenen on vastuu?

Suurin osa koirankasvattajista tuottaa koiria harrastuksenaan. Raportin mukaan suuri osa rotukoirien kärsimyksistä olisi vältettävissä jalostusmenetelmiä muuttamalla. Ihminen on omilla ratkaisuillaan aikaansaanut parhaan ystävänsä ongelmat, joten yhteiskunnalla on suuri moraalinen velvoite tilanteen parantamiseksi.

Raportissa kerrotaan, että tilanteeseen on ainakin jollain lailla reagoitu jo aiemmin: on kehitetty geenitestejä ja vaadittu koirien nivelten röntgenkuvaamista. Perinnöllisiä sairauksia ei kuitenkaan Briteissä tutkita koirilta tarpeeksi kattavasti: esimerkiksi lonkka- ja kyynärnivelen kasvuhäiriöitä ei ole onnistuttu vähentämään, koska roduista ei saada tarpeeksi kuvaustuloksia, eikä huonoja tuloksia julkisteta. Ongelmien todellinen yleisyys on edelleen pimennossa. Geenitestien ongelmana taas ovat epärehelliset omistajat, jotka toimittavat väärennettyjä näytteitä tutkittaviksi – näytteitä, jotka

kuuluvat jollekin terveeksi todetulle koiralle. Sitä paitsi, monimutkaisesti periytyville ongelmille ei koskaan saada aikaiseksi yksiselitteisiä geenitestejä.

Koiranjalostus säätelee Iso-Britanniassa itse itseään, ja Kennel Clubilla (KC) on lähes monopoli koirien rekisteröinnissä. Rotumääritelmät on laadittu KC:n ja rotuyhdistysten välillä. Rotuyhdistyksissä on eroja siinä, miten pontevasti ne ovat yrittäneet vaikuttaa rotujen terveyteen ja hyvinvointiin. Jotkut kieltäytyvät yhä tunnustamasta rotujensa yleisiä ongelmia. Jalostuksen säätelyyn tarvitaankin raportin mukaan jokin toinen tie, missä rotujärjestöt eivät toimi yksin ja itsenäisesti. KC:lla on olemassa ohjeistuksia koirien tutkimisesta yleisten perinnöllisten ongelmien suhteen, mutta melkein kaikki näistä ovat vain suosituksia ja selvästikin tehottomia.

Vuonna 2004 KC lanseerasi kasvattajille Accredited Breeder -ohjelman, missä listataan jalostuskoirilta vaadittavat sekä niille suositeltavat geenitestit ja terveystarkastukset, ja ohjelmaa noudattava kasvattaja on ”Kennel Clubin tunnustama kasvattaja”. Ohjelma on käytännössä samanlainen kuin meidän PEVISA-ohjelmamme. Vaikka ohjelma onkin suosittu, se on vapaaehtoinen, eikä se ole testien ja tarkastusten suhteen kaikilta osiltaan paikkansapitävä.

Raportti esittää kymmeniä ratkaisuehdotuksia

Tilanne on monimutkainen, koska intressitahoja ja erilaisia ongelmia on monia. Jokaisella rodulla on omat ongelmansa, joten mitään yksiselitteistä ratkaisua ei ole. Raportissa tuodaan kuitenkin esiin jopa 36 erilaista asiaa tai toimenpidettä, joista jokainen on askel parempaan suuntaan.

Raportti korostaa erityisesti neljää aluetta, joilla tarvitaan välittömiä toimenpiteitä:

1 Systemaattisen tiedonkeruun aloittaminen jokaisen yksilön sairauksista ja kuolinsyystä

2 Rekisteröintimääräysten muuttaminen estämään lähisukulaisyhdistelmien teko: vanhempi-jälkeläinen, veli-sisar, isovanhempi-jälkeläinen sekä puolisisarparituksista syntyvien pentujen rekisteröintikielto

3 Rekisteröintimääräysten muuttaminen mahdollistamaan uuden geneettisen materiaalin tuonti rotuihin: maatiaiskantojen käytön sekä risteytysten mahdollistaminen

4 Rotujen tason ja sen muutosten seuraaminen tärkeissä, hyvinvointiin liittyvissä ominaisuuksissa

Lisäksi suositellaan ainakin seuraavia toimenpiteitä:

5 Jokaisen rodun terveyden ja hyvinvoinnin eettinen arviointi, joka voi johtaa risteytysuositukseen tai ääritapauksissa rodun kasvatuksen lopettamiseen

6 Suunnitelman tai tavoiteohjelman laatiminen jokaisen rodun ylläpitoon

7 Jalostusta varten tehtyjen terveystutkimusten ja geenitestien ohjeistuksen yhdenmukaistaminen

8 Rotujen perinnöllisen monimuotoisuuden lisääminen rohkaisemalla kasvattajia tuontikoirien ja pakastesiemenen käyttöön

9 Pentujen rekisteröinti vain siinä tapauksessa, että kummatkin vanhemmat on tutkittu rotukohtaisten ongelmien suhteen

10 Ohjeistus koiranpitoon ja -kasvatukseen, jotta kasvattajat ja koirien omistajat osaavat varmistaa koiriensa hyvinvoinnin (Animal Welfare Act 2006). Tuotantoeläimillä samanlainen ohjeistus on ollut käytössä jo pidempään

11 Ulkomuototuomareiden kouluttaminen priorisoimaan terveys, hyvinvointi ja luonne ulkomuodon edelle. Tässä kohtaa raportissa otettiin esimerkiksi Suomen Kennelliiton vastaavat toimet.

12 Yleisen mielipiteen muokkaaminen sellaiseksi, että koiranostajat osaisivat etsiä terveyden ja perinnöllisen monimuotoisuuden kannalta heille sopivinta rotua

13 Riippumattoman asiantuntijainstanssin luominen helpottamaan vuoropuhelua eri tahojen kesken ja saamaan aikaan positiivisia toimia

14 Jalostusarvolaskennan (BLUP) kehittäminen periytyville ongelmille

RSPCA on aloittanut systemaattisen tiedonkeruun koirien perinnöllisistä sairauksista yhteistyössä Sydneyn yliopiston ja Royal Veterinary Collegen kanssa. Kyseessä on kolmivuotinen tutkimusprojekti, jossa luodaan sekä koirille että kissoille uusi, elektroninen systeemi tiedon keruuta, analysointia ja raportointia varten. Projekti tuo esiin kattavaa tietoa perinnöllisten ongelmien yleisyydestä eri roduissa.

Mitä tuumaa Iso-Britannian Kennel Club?

Caroline Kisko Iso-Britannian Kennel Clubista toivottaa tervetulleeksi tutkimukset, jotka tuovat lisätietoa koirien terveydestä ja hyvinvoinnista. Raportissa on Kiskon mukaan useita järkeviä suosituksia, joista KC on jo ottanut käyttöönsä suurimman osan. Se on esimerkiksi hiljan uudistanut rotumääritelmiä terveempään suuntaan ja kouluttanut ulkomuototuomareita. Rakenneominaisuuksia voidaan haluttaessa muuttaa radikaalisti jo yhdessä tai kahdessa sukupolvessa, joten näemme hyvinkin pian, tuovatko rotumääritelmien muutokset apua tilanteeseen.

KC on pyytänyt maansa hallitusta tekemään Accredited Breeder -ohjelmasta pakollisen kaikille koirankasvattajille – myös niille, jotka eivät rekisteröi koiriaan KC:iin. Kiskon mielestä liian tiukat terveystutkimusvaatimukset voivat ajaa kasvattajat kokonaan pois jalostusohjelmien parista. He voivat lakata rekisteröimästä koiriaan tai rekisteröidä ne muihin rekistereihin, joiden pitäjät eivät käytä rekisteröinnistä saamiaan varoja koirien terveyden ja hyvinvoinnin kehittämiseen.

KC on hiljattain lanseerannut myös rotukohtaiset terveysohjelmat kaikille Briteissä rekisteröitäville 210 rodulle. Ohjelmat sisältävät tietoa rotujen eri sairauksista sekä niihin saatavissa olevista geenitesteistä, joiden avulla KC:n mukaan estetään sairauksien siirtyminen sukupolvelta toiselle. KC on myös rahoittanut tutkimusta geenitestiä kehittämiseksi. Lisäksi KC aikoo tuoda isoimpiin näyttelyihinsä mukaan eläinlääketieteen edustajia, joiden kanssa näyttelyvieraat voivat keskustella koirien terveydestä.

Perinnöllisen vaihtelun ylläpitämiseksi KC on kieltänyt isä-tytär, emä-poika sekä täyssisarusten välisistä yhdistelmistä syntyvien pentujen rekisteröinnin ja antanut risteytyslupia, jos heille on toimitettu risteytyksestä järkevä suunnitelma.

Kasvatuskieltojen sijaan KC haluaa mieluummin ratkaista rotujen ongelmat. Kiskon mielestä raportissa ei tuoda esiin sitä edistymistä, jota on puhdasrotuisten koirien terveydessä jo tapahtunut. Mutta raportin tarkoituksena olikin tehdä selvitys nykytilanteesta ja sen parantamisehdotuksista. KC ei itsekään esitä tilastoja väittämästään rotukoirien parantuneesta tilanteesta, vaan listaa ainoastaan viimeisimpiä toimenpiteitään, joista osa on ikävä kyllä melkoisen tehottomia ja epärealistisia.

Edistyksellinen Suomi

Täällä Suomessa voimme vain pudistella päätämme brittiläisille ja röyhistelärintaamme edistyksellisyydessämme. Meidän koirakulttuurissamme vallitsee Iso-Britanniaan verrattuna aivan ennen näkemätön avoimuus, realismi ja innovatiivisuus. Koirista kerätään jalostusta varten systemaattisesti terveystietoja, ja Suomen Kennelliitto on juuri aloittanut tiedonkeruun koirien kuolinsyistä Omakoira-ohjelmassaan. Roduilla on oltava jalostuksen tavoiteohjelma. PEVISA on ollut käytössä jo muutaman vuosikymmenen, ja BLUP-indeksejäkin on meillä laskettu jo yli kymmenen vuoden ajan.

Suomalaisesta näkökulmasta tuntuu, että KC kiertelee ongelman ydintä kuin kissa kuumaa puuroa. Se ei ole valmis ottamaan kahta tärkeintä askelta: arvioimaan ja muuttamaan radikaalisti rotujen anatomisia ominaisuuksia ja todella avaamaan suljettuja rotukirjoja. Se tukeutuu geenitesteihin ja odottaa niiden pelastavan koirarodut uppoavasta laivasta. Mutta auttavatko geenitestit koiraa hengittämään tai tuovatko ne rotuihin uutta perinnöllistä monimuotoisuutta?

Entä mitä me suomalaiset voimme asian hyväksi tehdä? Meilläkin kasvatetaan sellaisten rotujen koiria, joilla ilman korjaavia leikkauksia on suuri riski hengitysvaikeuksiin tai anatomiansa vuoksi vaikeuksia liikkua normaalisti, puhumattakaan roduista, joilla on tätä pienempiä, mutta silti elämänlaatua heikentäviä anatomisia ongelmia. Olemme valmiita kauhisteluun juuri niin kauan, kun ei puhuta omasta rodustamme. Rotukirjojen avoimuus ei meilläkään ole itsestään selvä asia. Eivätkä kaikki meilläkään halua julkistaa omien kasvattiansa huonoja ominaisuuksia.

Parannettavaa on aina, eikä muutoksen tarpeellisuus poistu sillä, että jossain muualla asiat ovat vielä huonommin. Brittiraportin antamista toimenpide-ehdotuksista ainakin kohdat 2-5 voidaan esittää myös suomalaiselle koiranjalostukselle.

Lähde

Rooney, N., Sargan, D. 2009. Pedigree Dog Breeding in the UK: A Major Welfare Concern? Koko raportti ladattavissa osoitteesta www.rspca.org.uk/pedigreedogs